

# POTENCIJAL SURADNJE NAKLADNIKA I KNJIŽNICA: MAPIRANJE ONIX-A U MARC 21 I UNIMARC

## THE POTENTIAL FOR COOPERATION BETWEEN PUBLISHERS AND LIBRARIES: MAPPING ONIX TO MARC 21 AND UNIMARC

Jakov M. Vežić  
Ured za izdavačku djelatnost  
Sveučilište u Zadru  
jvezic@unizd.hr

UDK / UDC 001.103.2: [655.41:021]  
Stručni rad / Professional paper  
Primljeno / Received: 4. 4. 2018.  
Prihvaćeno / Accepted: 16. 5. 2018.

### *Sažetak*

**Cilj.** Članak će istražiti u kojoj je mjeri moguće mapirati podatke iz ONIX-formata u formate MARC21 i UNIMARC. Članak će tako ponuditi tablicu mapiranja najčešćih metapodataka pri opisivanju knjiga, uz objašnjenja mapiranja. Razina mjere mogućnosti mapiranja pokazat će je li moguće implementirati mapiranje u poslovanje i suradnju nakladnika i knjižnica.

**Metodologija.** Za potrebe mapiranja bit će prikazan skraćeni ONIX-zapis koji sadrži česte oznake u upotrebi u ONIX-u. Navedeni zapis, odnosno oznake metapodataka zatim će se mapirati u pripadajuća polja i potpolja formata MARC21 i UNIMARC.

**Rezultati.** Iz tablice mapiranja jasno je vidljivo kako je u velikom broju slučajeva moguće pronaći ekvivalent ONIX-metapodatka u formatima MARC21 i UNIMARC. Često je i slučaj da sva tri formata koriste ISO-standarde za opisivanje određenih vrijednosti poput jezika ili države.

**Praktična primjena.** Članak može poslužiti nakladnicima i knjižnicama kao uputa za mapiranje specifičnih metapodataka iz ONIX-a u MARC21 ili UNIMARC. Posebno može poslužiti kao pomoć pri izradi potencijalnih alata za mapiranje u knjižnicama.

**Vrijednost.** Mapiranja ONIX-a u MARC21 već su provedena u više navrata, ali nedostaje istraživanja o mapiranju ONIX-a u UNIMARC. U članku se provodi mapiranje u oba formata, što zatim pruža i uvid u usporedbu jednostavnosti ili kompleksnosti mapiranja u MARC21 ili UNIMARC. Članak pruža prvo mapiranje ONIX-a za knjige, verzije 3.0.4., u UNIMARC.

**Ključne riječi.** knjižnice, mapiranje, MARC, nakladnici, ONIX

### *Abstract*

**Purpose.** The article will explore a possibility of mapping data from ONIX format into MARC21 and UNIMARC formats. The article will therefore offer a mapping table of the metadata most commonly used when describing books, in addition to explanations of mappings. The level of mapping possibility will show if it is possible to implement the aforesaid mappings in publishers' and libraries' work and cooperation.

**Methodology.** A short ONIX record with commonly used tags will be shown for the purpose of mapping. The presented record will then be mapped into related fields and subfields of MARC21 and UNIMARC formats.

**Results.** It is clearly visible from the mapping table that an equivalent of ONIX metadata can be found in both MARC21 and UNIMARC in a large number of cases. It is also common for all three formats to use ISO standards do describe certain values such as languages or countries.

**Practical implications.** The article can serve, to both publishers and libraries, as a guide for mapping specific metadata from ONIX to MARC21 and UNIMARC. It can especially serve as a resource when building potential tools for mappings in the libraries.

**Value.** ONIX to MARC21 mappings have already been conducted many times, unlike the research on mappings from ONIX to UNIMARC. This article does the mapping of both formats, which in turn provides an insight into the comparison of simplicity or complexity of mapping to MARC21 or UNIMARC. The article provides a first mapping of ONIX for Books, version 3.0.4., to UNIMARC.

**Keywords:** libraries, mapping, MARC, ONIX, publishers

## 1. Uvodno o ONIX-u

ONIX (*Online Information Exchange*) je obitelj formata<sup>1</sup> i standarda za razmjenu metapodataka o knjigama, serijskim publikacijama te uvjetima za licenciranje i autorskim pravima.<sup>2</sup> Svi navedeni standardi osmišljeni su prvenstveno za komunikaciju između računala, odnosno sustava, unutar nakladničkog lanca.<sup>3</sup> ONIX se temelji na XML-formatu (*Extensible Markup Language*), pogodnom za označavanje podataka.<sup>4</sup>

ONIX razvija organizacija EDItEUR – „međunarodna grupa koja koordinira razvoj infrastrukture standarda za elektroničku trgovinu knjiga, e-knjiga i serijskih publikacija“.<sup>5</sup> ONIX za knjige, koji je nastao 2000. godine, bit će glavno žarište ovog teksta. EDItEUR predstavlja ONIX za knjige kao „standard za bogate metapodatke o knjigama“<sup>6</sup> što pruža „konzistentan način za komuniciranje bogatih informacija o proizvodima između nakladnika, trgovaca i partnera“<sup>7</sup>. S obzirom na to da je temeljen na XML-u, ONIX za knjige sastoji se od niza strogih pravila „pisanja“ sadržanih u DTD-datoteci (*Document Type Definition*). DTD-datoteka sadrži informacije o dozvoljenoj vrsti sadržaja unutar ONIX-dokumenta, načinu pisanja i nazivima oznaka, podoznaka, atributa, entiteta itd. Unutar DTD-a se na primjer može izričito reći da „godina izdavanja“ može biti samo broj, a ne tekst.<sup>8</sup> Sve informacije o ONIX-formatu i standardu, uključujući specifikacije formata, upute za implementaciju, razne XML-alate itd., dostupne su besplatno, pod određenim uvjetima.<sup>9</sup> Za implementaciju i upotrebu ONIX-a nije potrebna registracija, naknadna ili članstvo.<sup>10</sup>

Nakladnicima ONIX donosi dvije važne prednosti: standardizaciju podataka o proizvodima unutar nakladničkog lanca (što smanjuje trošak) te poboljšanje postojećih informacijskih sustava (zbog detaljnog opisa i strukture formata). Za osta-

---

<sup>1</sup> Usp. Thompson, C. How to use andrRead ONIX book files: getting the most out of your metadata. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://storyfit.com/blog/onix-metadata-how-to/>.

<sup>2</sup> Usp. ONIX. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/8/ONIX/>.

<sup>3</sup> Usp. Isto.

<sup>4</sup> Usp. Kirasić, D. XML tehnologija i primjena u sustavima procesne informatike. // Proceedings of the 28th International Convention MIPRO 2005. / Josip Kljaić, Neven Baranović (ur.). Rijeka: Croatian Society for Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics – MIPRO, 2005. Str. 79–88. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://www.ieee.hr/\\_download/repository/mipro\\_xml\\_tekst.pdf](http://www.ieee.hr/_download/repository/mipro_xml_tekst.pdf).

<sup>5</sup> About EDItEUR. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/2/About/#Intro>.

<sup>6</sup> ONIX overview. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/83/Overview/>.

<sup>7</sup> Isto.

<sup>8</sup> Usp. Kirasić, D. Nav. dj.

<sup>9</sup> Usp. License to use EDItEUR's standards. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/files/about/EDItEUR%20IPR%20licence%20v07%20-%2030-11-11%20-%20LKS%20Amends%20III%20-%20MC.pdf>.

<sup>10</sup> Usp. ONIX overview. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/83/Overview/>.

le dionike u lancu ONIX pruža učinkovitije i brže učitavanje podataka o knjigama, sa smanjenim potrebama ručnih intervencija.<sup>11</sup> Iako je u početku ONIX-a uvijek bilo potrebno slati potpune zapise, bilo da je riječ o slanju novih metapodataka ili promjeni postojećih, s novim verzijama i revizijama ažuriranje i slanje zapisa postalo je više granulirano, pa je sada uglavnom moguće poslati samo blokove metapodataka koji su izmijenjeni.<sup>12</sup>

Prvo izdanje formata ONIX za knjige objavljeno je 2000. godine. Tijekom svog životnog vijeka ONIX je prošao kroz niz promjena i poboljšanja. Drugo izdanje objavljeno je nedugo nakon prvog, 2001. godine, te je ostalo „na snazi“ dugi niz godina – posljednja revizija bila je krajem 2010. godine, a službena podrška za verziju 2.0 od strane EDItEUR-a prestala je 2014. godine. Krajem posljednjih revizija verzije 2, 2009. godine, objavljena je verzija 3, koja je i dalje na snazi. EDItEUR potencijalnim implementatorima navodi kako bi se trebali fokusirati na verziju 3, koja će biti aktualna do „predvidive budućnosti“.<sup>13</sup> Posljednja revizija verzije 3 (3.0.4.) objavljena je u listopadu 2017. godine.<sup>14</sup> Ovaj članak bavit će se upravo tom verzijom i referirati se na nju.

Od svog nastanka 2000. godine ONIX je implementirao sve veći broj nakladnika, većinom u Sjevernoj Americi i Europi, a raste i broj implementacija u Aziji i na Pacifiku.<sup>15</sup> Značajan doprinos i „skok“ u implementaciji bilo je inzistiranje knjižarskog lanca Barnes&Noble da im se podaci o knjigama dostavljaju u ONIX-formatu 2002. godine.<sup>16</sup> U Ujedinjenom Kraljevstvu gotovo sve veće nakladničke kuće koriste ONIX.<sup>17</sup> U Hrvatskoj zadnji podaci o (ne)korištenju ONIX-a datiraju iz 2002. godine. Istraživanje Koraljke Golub, dr. sc. Srećka Jelušića, mr. sc. Snježane Radovanlija-Mileusnić te Damira Pavelića pokazalo je da knjižare u Hrvatskoj uglavnom koriste vlastite sustave, formate i baze podataka koje međusobno nisu kompatibilne.<sup>18</sup> U literaturi ne postoji novijih istraživanja o korištenju ONIX-a od strane hrvatskih nakladnika, pa bi bilo korisno ponoviti istraživanje.

---

<sup>11</sup> Usp. Isto.

<sup>12</sup> Usp. ONIX for books: product information message: how to send product information updates in ONIX 3. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://www.editeur.org/files/ONIX%203/ONIX\\_Books\\_Block\\_Updates\\_3.0.pdf](http://www.editeur.org/files/ONIX%203/ONIX_Books_Block_Updates_3.0.pdf).

<sup>13</sup> Usp. ONIX overview. Nav. dj.

<sup>14</sup> Usp. ONIX for books: release 3.0 downloads. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/93/Release-3.0-Downloads/>.

<sup>15</sup> Usp. Bell, G. ONIX 3.0 raises standard for ebook metadata. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.bookbusinessmag.com/article/publishers-switch-from-onix-21-onix-30/all/>.

<sup>16</sup> Usp. The ONIX Odyssey. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://web.archive.org/web/20060315205057/http://www.publishingtrends.com/copy/0210/0210onix.html>.

<sup>17</sup> Usp. An introduction to ONIX for books. Str. 2. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.bic.org.uk/files/pdfs/090721%20intro%20to%20onix%20rev.pdf>.

<sup>18</sup> Usp. Golub, K; S. Jelušić; S. Radovanlija-Mileusnić; D. Pavelić. Mogućnosti primjene zapisa Dublin Core, ONIX i UNIMARC u mrežnim knjižarama u Hrvatskoj. // 6. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji, [Rovinj, 20. do 22. studenoga 2002.] : mogućnosti suradnje u okruženju globalne in-

O ONIX-u općenito napisan je velik broj radova, većinom na temu njegove integracije u posao nakladnika te u nakladnički proces<sup>19</sup>, ali i na temu mogućnosti koje pruža za mrežnu trgovinu<sup>20</sup>.

ONIX je u više navrata mapiran u MARC21. Najdetaljnije mapiranje dviju verzija ONIX-a (2.1 i 3.0) u MARC21 provela je Carol Jean Godby iz OCLC-a. Osim samih tablica mapiranja u Excel-formatu<sup>21,22</sup>, Jean Godby pruža i dva dokumenta koji detaljno prikazuju probleme i rješenja mapiranja ONIX-a u MARC21. Osim Jean Godby, opširnu tablicu mapiranja ONIX-a u verziji 2.1 nudi i Kongresna knjižnica.<sup>23</sup> Iako se može činiti kako je takva tablica mapiranja zastarjela jer je ONIX već dulje vrijeme na verziji 3, činjenica je da je velik broj nakladnika i dalje na verziji 2<sup>24</sup>, što tablicu mapiranja čini i dalje aktualnom.

Osim mapiranja u MARC21, postoje i istraživanja o mapiranjima u lokalne MARC-formate, poput KORMARC-a – korejske inačice MARC-a. Istraživanje Jane Cho opisuje konverzijski algoritam koji je u upotrebi u Koreji te predlaže neke nove mogućnosti koje pruža mapiranje ONIX-a u KORMARC. Posebno je zanimljivo istaknuti kako taj algoritam ne služi samo za izradu novih KORMARC-zapisa već i za obogaćivanje starih.<sup>25</sup>

Alan Danskin iz Britanske knjižnice proveo je mapiranje ONIX-a u verziji 1.1 u UNIMARC 2001. godine. Nažalost, navedeno mapiranje danas je dostupno samo preko arhiva *weba*<sup>26</sup>, a prema saznanju autora ovog rada to je zadnje mapiranje ONIX-a u UNIMARC.

---

formacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003., Str. 7. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://koraljka.info/publ/2003AKM.pdf>.

<sup>19</sup> Usp. Needleman, M.H. ONIX (Online Information Exchange). // *Serials Review* 27, 3–4(2001), 102–104. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00987913.2001.10764686?scroll=top&needAccess=true>.

<sup>20</sup> Usp. Medeiros, N. Metadata for e-commerce: the ONIX international standard. // *OCLC Systems & Services: International Digital Library Perspectives* 17, 3(2001), 114–116. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/EUM000000005816>.

<sup>21</sup> Godby, C. J. Mapping ONIX to MARC. Dublin, Ohio: OCLC, 2010. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.oclc.org/content/dam/research/publications/library/2010/2010-14.pdf>.

<sup>22</sup> Godby, C. J. A crosswalk from ONIX version 3.0 for books to MARC21. Dublin, Ohio: OCLC Research, 2012. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.oclc.org/content/dam/research/publications/library/2012/2012-04.pdf>.

<sup>23</sup> ONIX to MARC 21 mapping. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/onix2marc.html>.

<sup>24</sup> Usp. Thompson, C. Nav. dj.

<sup>25</sup> Usp. Cho, J. Plans to improve the quality of book metadata through mutual enhancement of ONIX and KORMARC. // *The Electronic Library* 31, 3(2013), 345–358. DOI: <https://doi.org/10.1108/EL-07-2011-0111>.

<sup>26</sup> Usp. ONIX mappings to MARC. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://web.archive.org/web/20010628081529/http://www.editeur.org/onixmarc.html>.

## 2. Struktura ONIX-a

ONIX se temelji na *indec*s-modelu (*interoperability of data in e-commerce systems*), koji je donekle sličan modelu FRBR (*Functional Requirements for Bibliographic Records*). Zapisi ONIX-formata opisuju **pojavni oblik** *indec*s-modela, što znači da će svaki tvrdi uvez, meki uvez, PDF, EPUB itd. imati vlastite zapise i vlastiti identitet. Bitno je naglasiti kako to ne znači nužno da se svaki zapis mora održavati zasebno. U implementacijama formata u pojedinačne informacijske sustave moguće je izvesti rješenje koje upravlja skupom istih ili identičnih podataka, hijerarhijski nasljeđuje određene podatke i sl.<sup>27</sup>

U kontekstu komunikacije između dvaju sustava, ONIX se od MARC-a razlikuje po tome što ne sadrži normativne zapise – svi podaci povezani s određenom knjigom sadržani su u jednoj XML-datoteci, bez relacijskih veza. Jedan ONIX-zapis tako može sadržavati podatke o samoj knjizi, autorima, prevoditeljima, nakladniku, nakladničkoj cjelini itd.<sup>28</sup>, dok MARC-zapisi navedene elemente razdvajaju u normativne zapise. Razlika u tretiranju normativnih podataka nekoć je bila najveća zapreka mapiranju ONIX-a u MARC-formate. S verzijom 3 ONIX-formata, ona se danas može premostiti poveznicama na normativne zapise unutar ONIX-zapisa te novim standardima poput ISNI (*International Standard Name Identifier*) i ORCID<sup>29</sup> identifikatora.<sup>30</sup>

Potpuni ONIX-zapis sastoji se od sljedećih šest blokova glavnih oznaka:

1. **Opis proizvoda** (*product description*) – obvezna i neponovljiva grupa elemenata u kojoj se opisuje oblik i sadržaj proizvoda
2. **Popratni detalji o marketingu** (*marketing collateral detail*) – neobvezna i neponovljiva grupa elemenata koja sadrži informacije i/ili resurse koji mogu pomoći pri marketingu proizvoda (npr. podatak o nagradama, recenzijama i sl.)
3. **Detalji o sadržaju** (*content detail*) – neobvezna i neponovljiva grupa elemenata, koristi se uglavnom kada je potrebno opisati određena poglavlja ili dijelove unutar knjige
4. **Detalji o izdavanju** (*publishing detail*) – obvezna i neponovljiva grupa elemenata koja sadrži informacije o nakladniku i autorskim pravima
5. **Povezana građa** (*related material*) – neobvezna i neponovljiva grupa elemenata koja sadrži poveznice na povezanu građu ili djela

---

<sup>27</sup> Usp. ONIX for books: implementation and best practice guide. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://www.hanmoto.com/pub/onix/ONIX\\_for\\_Books\\_Global\\_Best\\_Practice\\_3.0.2.html](http://www.hanmoto.com/pub/onix/ONIX_for_Books_Global_Best_Practice_3.0.2.html).

<sup>28</sup> Usp. isto.

<sup>29</sup> Usp. Wrigley, A. We need your input: ORCID in book workflows, 2016. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://orcid.org/blog/2016/07/29/we-need-your-input-orcid-book-workflows>.

<sup>30</sup> Usp. Godby, C.J. A Crosswalk from ONIX. Nav. dj., str. 13.

6. **Opskrba proizvodom** (*product supply*) – obvezna (barem jedan primjerak bloka) i ponovljiva grupa elemenata koja opisuje ciljano tržište, status proizvoda na tržištu i sl.

Većina mapiranja iz ONIX-a u MARC događat će se iz bloka 1 (opis proizvoda) koji sadrži podatke poput materijalnog opisa, naslova, autorstva, izdanja, jezika itd.

Unutar svakog bloka sadržan je niz oznaka i atributa koji mogu i ne moraju biti jedinstveni za taj blok (neke oznake mogu se ponavljati kroz niz blokova te, ovisno o kontekstu, mijenjati značenje).

Način pisanja oznake, atributa i vrijednosti jednak je XML-u. Uzmimo za primjer naslov knjige:

```
<TitleElement>
  <TitleText textcase="01">Alisa u zemlji čudesa</TitleText>
</TitleElement>
```

Slika 1. Primjer opisivanja naslova knjige u ONIX-formatu

Navedeni primjer dobro prikazuje općeniti način pisanja valjanog XML-a, a samim time i ONIX-a. `<TitleElement>` u ovom je primjeru otvarajuća **oznaka** (*start tag*<sup>31</sup>), dok je zatvarajuća oznaka (*closing tag*) `</TitleElement>` (lako prepoznatljiva po kosoj crti). Unutar oznake `TitleElement` nalazi se oznaka `<TitleText>`, što znači da se ona hijerarhijski nalazi *ispod* oznake `TitleElement`. Oznaka `<TitleText>` u ovom slučaju sadrži i **atribut**, i to `textcase`. Atributi se pišu isključivo unutar otvarajuće oznake – nakon znaka „<“ i deklaracije naziva oznake te prije znaka „>“. Atribut `textcase` sadrži vrijednost **01** (ONIX-kod za način pisanja velikih i malih slova, u ovom slučaju u obliku rečenice). Oznaka `TitleText` sadrži vrijednost **Alisa u zemlji čudesa**.

U teoriji, XML dozvoljava neograničen broj oznaka, razne kombinacije hijerarhija, ponavljanja oznaka i atributa. No kako je svrha ONIX-a da posluži kao standard, on kroz već spomenuti DTD nalaže točnu hijerarhiju te nazive oznaka i atributa, pa je tako u prethodnom primjeru vidljivo kako je naslov knjige moguće označiti isključivo oznakom „`TitleText`“ unutar oznake „`TitleElement`“.

Kao što MARC-formati sadrže kodove za zemlje, jezike, i sl., na sličan način oni funkcioniraju i u ONIX-u (kao što se moglo vidjeti iz primjera). Popis kodova dostupan je kao zasebna datoteka koja propisuje valjane vrijednosti, pa tako vrijednost „A01“ unutar oznake „ContributorRole“ znači „autor djela“ (kod za vrstu autorstva). U većini slučajeva moguće je mapirati navedene kodove iz ONIX-a u

<sup>31</sup> Usp. Start-tags, end-tags, and empty-element tags. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.w3.org/TR/2006/REC-xml11-20060816/#sec-starttags>.

MARC-formate, što ćemo vidjeti kasnije. Valja napomenuti kako ONIX-kodove koristi u značajno većem omjeru od MARC-formata, pa su tako kodirane i mjerne jedinice, oblik datuma, vrsta imena itd.

### 3. MARC-formati

MARC-format (*Machine-Readable Cataloging*) je nastao u Kongresnoj knjižnici u SAD-u 1960-ih godina, iz potrebe za automatiziranim sustavom izrade i pretraživanja kataložnih zapisa. Prva verzija postavila je temelje za oblik MARC-a i nije bila značajnije korištena (uglavnom se vodila kao eksperiment), dok se druga verzija proširila iznimnom brzinom unutar SAD-a i izvan njega. MARC se i danas koristi u velikom broju svjetskih knjižnica, u raznim izvedenicama kao što su MARC21 i UNIMARC.<sup>32</sup>

MARC21 u upotrebi je uglavnom u angloameričkom svijetu, pod utjecajem pravilnika AACR (*Anglo-American Cataloguing Rules*) i RDA (*Resource Description and Access*).<sup>33</sup> UNIMARC je IFLA-ina izvedenica MARC-formata, nastala 1977. godine, te se većinom koristi u Europi.<sup>34</sup>

U kontekstu mapiranja s ONIX-om, jedna je bitna razlika između formata MARC21 i UNIMARC, a to je kako tretiraju ISBD-interpunkciju (*International Standard Bibliographic Description*). MARC21 će zadržati interpunkciju (npr. u podatku o mjestu izdavanja na kraju će stajati dvotočka), dok UNIMARC navedenu interpunkciju generira samostalno, najčešće automatski.

### 4. Struktura MARC-formata

MARC21<sup>35</sup> i UNIMARC<sup>36</sup> strukturom su vrlo slični. Jedina važnija razlika jest raspored i nazivi polja i potpolja. Tipičan MARC-zapis sastoji se od oznake zapisa, kazala zapisa te niza polja i potpolja. Za razliku od ONIX-a, čisti MARC-zapis nije dizajniran da bude čitljiv ljudima, pa tako sadrži niz kodiranih podataka.

Prva 24 znaka (0 do 23) u MARC-zapisu jesu **oznaka zapisa**, u kojoj su sadržani podaci o samom zapisu (npr. duljina zapisa u broju znakova, duljina oznake

<sup>32</sup> Usp. Seikel, M.; T. Steele. How MARC has changed: the history of the format and its forthcoming relationship to RDA. // *Technical Services Quarterly* 23, 3(2011), 322–334. DOI: <https://doi.org/10.1080/07317131.2011.574519>.

<sup>33</sup> Usp. Isto, str. 327.

<sup>34</sup> Usp. Galvão, R.M.; M.I. Cordeiro. UNIMARC: understanding the past to envision future. // IFLA World Library and Information Congress : 78th IFLA General Conference and Assembly [11-17 August 2012, Helsinki, Finland]. Str. 2. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/past-wlic/2012/92-galvao-en.pdf>.

<sup>35</sup> Za potrebe ovog rada koristit će se izvor: MARC21 format for bibliographic data. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/>.

<sup>36</sup> Za potrebe ovog rada koristit će se izvor: UNIMARC : skraćeni bibliografski format. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.



zapisa, duljina kazala zapisa). Kazalo zapisa počinje od 24. znaka, a duljina ovisi o tome koliko je polja u upotrebi u određenom zapisu. Kazalo sadrži skupove podataka o svakom polju u zapisu – uključujući oznaku polja, duljinu polja i početnu poziciju polja unutar samog zapisa.<sup>37</sup>

Polja i potpolja ovise o tome koristi li se MARC21 ili UNIMARC, ali se definiraju na jednak način: polje je označeno troznamenkastim brojem (npr. 200), dok su potpolja označena znakom dolara u kombinaciji s nekim slovom ili brojkom (npr. \$a). Svako polje i potpolje odgovara nekom metapodatku. Kao što je slučaj s ONIX-om, u formatima MARC21 i UNIMARC postoje blokovi polja (0 do 9) koji okupljaju određene vrste metapodataka o dokumentu.

Kao primjer pisanja strukture uzet ćemo dio zapisa iz UNIMARC-a<sup>38</sup>:

```
200 1#  
$a UNIMARC  
$e skraćeni bibliografski format
```

Slika 2. Primjer opisivanja naslova knjige u formatu UNIMARC

U ovom primjeru, 200 označava polje „stvarni naslov i podaci o odgovornosti“. Nakon toga slijede indikatori polja, u ovom slučaju, 1#, gdje je 1 indikator da je naslov značajan, dok drugi indikator, #, znači da isti nije određen za to polje. Nakon indikatora slijede potpolja, u ovom primjeru \$a i \$e, koji označavaju glavni stvarni naslov (\$a) i podnaslov (\$e). Vrijednosti potpolja napisane su u nastavku nakon deklaracije potpolja i za razliku od ONIX-a nemaju zatvarajuću oznaku (umjesto toga, oznaka za početak potpolja služi kao signal da je prethodno potpolje završilo).

## 5. Mapiranje ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

Na primjeru skraćenog ONIX-zapisa knjige „Alisa u zemlji čudesa“ nakladnika „Mozaik knjiga“ iz 2001. godine napraviti ćemo mapiranje u bibliografske formate MARC21 i UNIMARC. Navedeni primjer odabran je iz razloga što sadrži nekoliko posebnosti koje pružaju dostojan izazov mapiranju: knjiga je prijevod engleskog izvornika, ima prevoditelja, ima autora koji piše pod pseudonimom te je dio biblioteke (Biblioteka Zlatna lađa). Navedeni zapis u ONIX-u se prikazuje na sljedeći način:

<sup>37</sup> Usp. MARC 21 specifications for record structure, character sets, and exchange media. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/specifications/speccecrestruc.html>.

<sup>38</sup> Prikaz dijela UNIMARC-zapisa formatiran je na način da bude čitljiv, u stvarnosti MARC-zapisi nemaju novih redova ni razmaka između oznaka potpolja i njihovih vrijednosti.

```

<ONIXMessage>
  <Product>
    <DescriptiveDetail>
      <TitleDetail>
        <TitleType>01</TitleType>
        <TitleElement>
          <TitleElementLevel>01</TitleElementLevel>
          <TitleText textcase="01">Alisa u zemlji čudesa</TitleText>
        </TitleElement>
      </TitleDetail>
      <TitleDetail>
        <TitleType>03</TitleType>
        <TitleElement>
          <TitleElementLevel>01</TitleElementLevel>
          <TitleText textcase="02">Alice in Wonderland</TitleText>
        </TitleElement>
      </TitleDetail>
      <Language>
        <LanguageRole>01</LanguageRole>
        <LanguageCode>hrv</LanguageCode>
      </Language>
      <Language>
        <LanguageRole>02</LanguageRole>
        <LanguageCode>eng</LanguageCode>
      </Language>
      <Contributor>
        <SequenceNumber>1</SequenceNumber>
        <ContributorRole>A01</ContributorRole>
        <PersonName>Lewis Carroll</PersonName>
        <PersonNameInverted>Carroll, Lewis</PersonNameInverted>
        <AlternativeName>
          <NameType>04</NameType>
          <NamesBeforeKey>Charles</NamesBeforeKey>
          <KeyNames>Lutwidge Dodgson</KeyNames>
        </AlternativeName>
      </Contributor>
      <Contributor>
        <SequenceNumber>2</SequenceNumber>
        <ContributorRole>B06</ContributorRole>
        <PersonName>Predrag Raos</PersonName>
        <PersonNameInverted>Raos, Predrag</PersonNameInverted>

```

```

    <NamesBeforeKey>Predrag</NamesBeforeKey>
    <KeyNames>Raos</KeyNames>
  </Contributor>
  <Measure>
    <MeasureType>01</MeasureType>
    <Measurement>21</Measurement>
    <MeasureUnitCode>cm</MeasureUnitCode>
  </Measure>
  <Extent>
    <ExtentType>00</ExtentType>
    <ExtentValue>149</ExtentValue>
    <ExtentUnit>03</ExtentUnit>
  </Extent>
  <IllustrationsNote>ilustr.</IllustrationsNote>
</DescriptiveDetail>
<PublishingDetail>
  <Publisher>
    <PublishingRole>01</PublishingRole>
    <PublisherName>Mozaik knjiga</PublisherName>
  </Publisher>
  <CityOfPublication>Zagreb</CityOfPublication>
  <PublishingDate>
    <PublishingDateRole>01</PublishingDateRole>
    <Date dateformat="05">2001</Date>
  </PublishingDate>
</PublishingDetail>
<Collection>
  <CollectionType>10</CollectionType>
  <TitleDetail>
    <TitleType>01</TitleType>
    <TitleElement>
      <TitleElementLevel>02</TitleElementLevel>
      <TitleText textcase="01">Biblioteka Zlatna lađa</TitleText>
    </TitleElement>
  </TitleDetail>
</Collection>
</Product>
</ONIXMessage>

```

Slika 3. Potpuni primjer ONIX-zapisa koji će se koristiti za mapiranje

## 5.1 Glavni stvarni naslov

Počevši s blokom „TitleDetail“, moguće je raspoznati četiri vrste podataka: „TitleType“, „TitleElementLevel“, „TitleText“ i „textcase“ (atribut). Oznaka „TitleType“ u ONIX-u se odnosi na kodirani podatak o vrsti naslova, u ovom slučaju to je „01“, odnosno *distinctive title* – glavni stvarni naslov. U formatu MARC21 lako je napraviti pogrešku i navedeni podatak mapirati u drugi indikator polja 246 (vrsta naslova), među kojima se nalazi i 2 – *distinctive title*. Međutim termin *distinctive title* nema isto značenje u ONIX-u i formatu MARC21. ONIX ga definira na sljedeći način:

The full text of the distinctive title of the item, without abbreviation or abridgement. For books, where the title alone is not distinctive, elements may be taken from a set or series title and part number etc to create a distinctive title. Where the item is an omnibus edition containing two or more works by the same author, and there is no separate combined title, a distinctive title may be constructed by concatenating the individual titles, with suitable punctuation, as in ‘Pride and prejudice / Sense and sensibility / Northanger Abbey’.<sup>39</sup>

To znači da ONIX pojam *distinctive title* shvaća kao naslov kojim je moguće identificirati pojedinu knjigu. S druge strane, u formatu MARC21 on se definira kao:

Special title that appears in addition to the regular title on individual issues of an item and by which the issue may be known. (...) Distinctive titles are most commonly found on such items as annual reports, yearbooks, or conference proceedings when an issue is dedicated to a particular topic or theme. Distinctive titles should not be confused with individual titles (e.g., analytics) within a series. The distinctive titles are recorded in field 246 if the individual volume is likely to be known by the special title. Subfield \$f is always used with a distinctive title.<sup>40</sup>

MARC21 dakle pod pojmom *distinctive title* podrazumijeva naslove pod kojima se okupljaju knjige poput godišnjaka, konferencijskih zbornika radova itd., odnosno dio naslova koji je jednak za cijeli niz navedenih knjiga.

Iz tog razloga, ukoliko ONIX za neki naslov navodi da je *distinctive*, potrebno je naslov jednostavno mapirati u polje 245, potpolje \$a (izjava o naslovu – naslov) (tablica 1).

---

<sup>39</sup> ONIX code lists. 36(January 2017). [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://home.bic-media.com/onix\\_info/2-1-4/codelists/onix-codelist-15.htm](http://home.bic-media.com/onix_info/2-1-4/codelists/onix-codelist-15.htm).

<sup>40</sup> 246 - Varying form of title (R). [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/bd246.html>.

U UNIMARC-u, glavni stvarni naslov upisuje se u polje 200, potpolje \$a (glavni stvarni naslov) (tablica 1).

Oznaka „TitleElementLevel“, koja u ONIX-u označava razinu na koju se naslov odnosi, u ovom slučaju nema ekvivalenta u formatima MARC21 i UNIMARC, jer već mapiramo u bibliografske formate. Ista situacija vrijedi i za atribut „textcase“ koji označava način pisanja velikih i malih slova u naslovu.

Tablica 1. Mapiranje glavnog stvarnog naslova iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<TitleText>	245 \$a	200 \$a

## 5.2 Autor

U ONIX-u, autor je vrsta „suradnika“ (*contributor*). Autorom ga definira ONIX-kod „A01“ unutar oznake „ContributorRole“. Većinu ONIX-kodova za vrstu autorstva lako je mapirati u kodove za vrstu autorstva formata MARC21 i UNIMARC. U formatu MARC21, kod „A01“ bit će mapiran u kod „aut“, i to u polje 100, potpolje \$4 (glavni opis – osobno ime – veza) (tablica 2). U UNIMARC-formatu, bit će mapiran u kod „070“, i to u polje 700, potpolje \$4 (osobno ime – primarna odgovornost – kod koji se odnosi na vrstu autorstva) (tablica 2).

Za način pisanja imena i prezimena ljudi općenito ONIX je predvidio više mogućih oznaka, pa je tako ime i prezime moguće napisati na više načina. U oznaci „PersonName“, pravilni je oblik pisanja „Ime Prezime“. U oznaci „PersonName-Inverted“, pravilan je oblik „Prezime, Ime“. Ime i prezime također je moguće razdvojiti u oznake „NamesBeforeKey“ (imena) i „KeyNames“ (prezimana). To je posebno korisno za mapiranje u MARC21 i UNIMARC, jer MARC21 koristi oba načina pisanja u dva različita polja, dok UNIMARC koristi oblik „Ime Prezime“ u polju 200, ali u polju 700 (pri povezivanju s normativnim zapisom) koristi razdvojeno ime i prezime. U najboljem slučaju, ONIX-zapis sadržavat će sve oblike imena i prezimana koje je onda lako mapirati. U suprotnom, moglo bi doći do pogreške u razdvajanju imena i prezimana. U našem primjeru, oznaka „PersonName“ („Lewis Carroll“) u MARC21 mapira se u polje 245, potpolje \$c (izjava o naslovu – izjava o odgovornosti) (tablica 2), dok se u UNIMARC-u mapira u polje 200, potpolje \$f (stvarni naslovi i podaci o odgovornosti – prvi podatak o odgovornosti) (tablica 2). Oznaka „PersonNameInverted“ („Carroll, Lewis“) u MARC21 može se mapirati u polje 100, potpolje \$a (glavni opis – osobno ime – osobno ime) (tablica 2), dok se u UNIMARC-u taj oblik pisanja ne pojavljuje i nije ga potrebno mapirati.

S druge strane, oznake „NamesBeforeKey“ i „KeyNames“ važne su za UNIMARC, jer ih je moguće mapirati u polje 700, potpolja \$a i \$b (osobno ime – primarna odgovornost – prvi element unosa te dio imena koji nije prvi element unosa) (tablica 2).

S obzirom na to da u ONIX-zapisu imamo podatak i o pravom imenu autora, pod oznakom „AlternativeName“, navedeni podatak možemo koristiti za lakše povezivanje s normativnim zapisom (identifikaciju točnog normativnog zapisa) u oba MARC-formata, a mogu se i mapirati u napomenu (tablica 2).

Tablica 2. Mapiranje podataka o autoru iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<ContributorRole>	100 \$4	700 \$4
<PersonName>	245 \$c	200 \$f
<PersonNameInverted>	100 \$a	-
<NamesBeforeKey>	-	700 \$b
<KeyNames>	-	700 \$a
<AlternativeName>	Napomena	Napomena

### 5.3 Prijevod

Podatak o tome da je knjiga prijevod s engleskog jezika u našem primjeru ONIX-zapisa vidljiv je na dva mjesta: ponovljenom bloku „TitleDetail“ s naslovom na engleskom jeziku te ponovljenom bloku „Language“. U ponovljenom bloku „TitleDetail“ sada možemo vidjeti promjenu koda za vrstu naslova. Kod je sada „03“, što označava naslov u izvornom jeziku (*title in original language*). Sam naslov na engleskom jeziku unutar oznake „TitleText“ možemo mapirati u napomenu. Za mapiranje u MARC21 i UNIMARC puno su nam važnija dva bloka „Language“. U njima, u oznakama „LanguageRole“, možemo vidjeti što svaki od jezika označava. U prvom slučaju, kod „01“ govori nam da je riječ o jeziku samog proizvoda („hrv“ – hrvatski jezik), dok u drugom slučaju kod „02“ označava izvorni jezik prevedenog teksta (kada izvorni tekst **nije** prisutan u samom proizvodu), dakle „eng“ – engleski jezik. ONIX-kodovi za jezik temelje se na ISO-standardu, kao i kodovi za jezik u formatima MARC21 i UNIMARC, što ih čini potpuno kompatibilnima. Kod unutar oznake „LanguageRole“ govori nam u koje je specifično potpolje potrebno mapirati vrijednost oznake „LanguageCode“. U ovom primjeru kod „01“ i vrijednost „hrv“ u MARC21 bit će mapirani u polje 041, potpolje \$a (kod za jezik – kod za jezik teksta) (tablica 3), dok će se u UNIMARC-u isti mapirati u polje 101, potpolje \$a (jezik jedinice građe – jezik teksta)

(tablica 3). Kod „02“ i vrijednost „eng“ u MARC21 bit će mapirani opet u polje 041, ali ovaj put u potpolje \$h (jezik izvornika) (tablica 3), dok će u UNIMARC-u biti mapirani u polje 101, potpolje \$c (jezik izvornog djela) (tablica 3).

Tablica 3. Mapiranje podataka o jeziku prijevoda iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<LanguageRole>01</LanguageRole>	041 \$a	101 \$a
<LanguageRole>02</LanguageRole>	041 \$h	101 \$c

### 5.4 Prevoditelj

Kao što smo imali prilike vidjeti s autorom, i prevoditelj se piše pod oznaku „Contributor“, a njegova uloga identificira se kodom „B06“. Ipak, nekoliko je različitosti u mapiranju prevoditelja u odnosu na autora. Oznaka „ContributorRole“ ovaj put se, s obzirom na to da nije riječ o primarnoj odgovornosti, u formatu MARC21 mapira u polje 700, potpolje \$4 (dodatni podatak – osobno ime – veza) (tablica 4), dok se u UNIMARC-u mapira u polje 702, potpolje \$4 (osobno ime – sekundarna odgovornost – kod koji se odnosi na vrstu autorstva) (tablica 4).

Oznaka „PersonName“ u slučaju prevoditelja u MARC21 mapira se opet u polje 245, potpolje \$c (kao u slučaju autora) (tablica 4), dok se za UNIMARC mapira u polje 200, potpolje \$g (idući podaci o odgovornosti) (tablica 4).

Oznaka „PersonNameInverted“ u MARC21 za prevoditelja se mapira u polje 700, potpolje \$a (dodatni podataka – osobno ime – osobno ime) (tablica 4), dok se za UNIMARC opet ne mapira.

Oznake „NamesBeforeKey“ i „KeyNames“ u UNIMARC se u slučaju prevoditelja mapiraju u polje 702, potpolja \$a i \$b (osobno ime – sekundarna odgovornost – prvi element unosa i dio imena koji nije prvi element unosa) (tablica 4).

Tablica 4. Mapiranje podataka o prevoditelju iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<ContributorRole>B06</ContributorRole>	700 \$4	702 \$4
<PersonName>	245 \$c	200 \$g
<PersonNameInverted>	700 \$a	-
<NamesBeforeKey>	-	702 \$b
<KeyNames>	-	702 \$a

### 5.5 Podaci o nakladi

Podaci o nakladniku i nakladi u ONIX-u se nalaze unutar bloka „Publishing-Detail“. Podatak o nazivu nakladnika nalazi se unutar bloka „Publisher“, pod oznakom „PublisherName“, a u našem primjeru to je „Mozaik knjiga“. Kod „01“ pod oznakom „PublishingRole“ jednostavno označava „nakladnika“. Unutar bloka „PublishingDetail“ također se nalaze podaci o mjestu izdavanja (oznaka „CityOfPublication“) te godini izdavanja, unutar bloka „PublishingDate“. Oznaka „PublishingDateRole“, odnosno njena vrijednost „01“, kod je za općeniti datum izdavanja. Pod oznakom „Date“ nalazi se godina izdavanja – 2001. Atribut „dateformat“ u oznaci „Date“, odnosno njegova vrijednost „05“, govori da je riječ o formatu datuma u obliku „YYYY“, odnosno četveroznamenkastom prikazu godine bez interpunkcija.

Oznaka „PublisherName“ stoga će se u MARC21 mapirati u polje 260, potpolje \$b (izdavanje, raspačavanje – naziv nakladnika) (tablica 5), dok će se u UNIMARC-u mapirati u polje 210, potpolje \$c (izdavanje, raspačavanje – nakladnik) (tablica 5).

Oznaka „CityOfPublication“ u MARC21 bit će mapirana u polje 260, potpolje \$a (mjesto izdavanja) (tablica 5), dok će u UNIMARC-u biti mapirana u polje 210, potpolje \$a (mjesto izdavanja) (tablica 5).

Oznaku „PublishingDate“, odnosno <Date dateformat=“05”> moguće je mapirati na dva mjesta u oba formata. U MARC21 može se mapirati u polje 260, potpolje \$c (datum izdavanja), ali i u polje 008 (kodirani podaci) kao godina izdavanja (tablica 5). U UNIMARC-u može se mapirati u polje 210, potpolje \$d (godina izdavanja), ali i u polje 100, potpolje \$a kao kodirani podatak godine izdavanja (tablica 5).

Tablica 5. Mapiranje podataka o nakladi iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<PublisherName>	260 \$b	210 \$c
<CityOfPublication>	260 \$a	210 \$a
<PublishingDate><Date dateformat=“05”>	260 \$c	210 \$d
<PublishingDate><Date dateformat=“05”>	008	100 \$a

### 5.6 Materijalni opis

Materijalni opis u ONIX-u se može iskazati kroz više oznaka. U našem primjeru to su „Measure“ i „Extent“, za visinu knjige i broj stranica. Osim toga, informacija o ilustracijama sadržana je u oznaci „IllustrationsNote“. Oznake „Measure“ i „Extent“ u ONIX-u su znatno kodirane, pa tako za informaciju o broju stranica postoje dva kodirana podatka: „00“ pod „ExtentType“, što označava da je riječ o broju stranica knjižnog bloka, te „03“ pod „ExtentUnit“, što označava da je riječ



o stranicama kao mjernoj jedinici. Iz toga razloga, za materijalni će opis pri mapiranju biti potrebno spojiti više oznaka u jedno potpolje MARC21 ili UNIMARC.

Visina knjige bit će mapirana na način da će se spojiti vrijednosti oznaka „Measurement“ i „MeasureUnitCode“. U MARC21 te dvije oznake mapirat će se u polje 300, potpolje \$c (fizički opis – dimenzije) (tablica 6), dok će se u UNIMARC-u mapirati u polje 215, potpolje \$d (materijalni opis – dimenzije) (tablica 6).

Na isti način bit će mapirane i oznake „ExtentValue“ i „ExtentUnit“ za broj stranica. U MARC21 te dvije oznake mapirat će se u polje 300, potpolje \$a (opseg) (tablica 6), a u UNIMARC-u će se mapirati u polje 215, potpolje \$a (posebna oznaka građe i opseg) (tablica 6). Potrebno je naglasiti kako je u tom slučaju potrebno provesti pretvorbu koda „03“ koji označava stranice u tekst „str.“.

Oznaka „IllustrationsNote“ u MARC21 mapirat će se u polje 300, potpolje \$b (ostali fizički detalji) (tablica 6), dok će se u UNIMARC-u mapirati u polje 215, potpolje \$c (druge materijalne pojedinosti) (tablica 6).

Tablica 6. Mapiranje podataka o materijalnom opisu iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<Measure><Measurement>	300 \$c	215 \$d
<Measure><MeasureUnitCode>		
<Extent><ExtentValue>	300 \$a	215 \$a
<Extent><ExtentUnit>		
<IllustrationsNote>	300 \$b	215 \$c

### 5.7 Nakladnička cjelina

Podatak o nakladničkoj cjelini kojoj knjiga pripada u ONIX-u je sadržan u bloku „Collection“. U našem primjeru, kod „10“ oznake „CollectionType“ govori nam da je riječ o nakladničkoj zbirci (*publisher collection*), dok se u bloku „Title-Detail“ opisuje naslov nakladničke cjeline. Oznaka „TitleElementLevel“, s kodom „02“, ovaj put govori da se nalazimo na razini zbirke (*collection level*), a ne na razini proizvoda, čime se jasno daje do znanja da oznakom „TitleText“ opisujemo naslov nakladničke cjeline, a ne knjige.

Za MARC21, mapirat će se oznaka „TitleText“ (specifično u hijerarhiji „Collection“ → „TitleDetail“ → „TitleElement“ → „TitleText“) u polje 760, potpolje \$t (opis glavnog skupa – naslov) (tablica 7). Za UNIMARC, ista oznaka mapirat će se u polje 225, potpolje \$a (nakladnička cjelina – skupni stvarni naslov) (tablica 7).

Tablica 7. Mapiranje podataka o nakladničkoj cjelini iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
„Collection“ → „TitleDetail“ → „TitleElement“ → „TitleText“	760 \$t	225 \$a

### 5.8 Dodatni metapodaci

U tipičnom ONIX-zapisu moguće je pronaći i još dodatnih oznaka i blokova oznaka koji se mogu mapirati u MARC21 i UNIMARC. To su primjerice oznake za ciljanu publiku (djeci, tinejdžeri, itd.), oznake za predmetno označivanje (npr. UDK) ili oznake za identifikatore poput ISBN-a.

Oznaku „AudienceCodeValue“, koja sadržava ONIX-ov kod za namjenu, u MARC21 moguće je mapirati u polje 008 (ciljana publika) (tablica 8) te u UNIMARC-polje 100, potpolje \$a (pozicije 17-19, kod za namjenu) (tablica 8).

U slučaju da oznaka „SubjectCode“ primjerice sadrži UDK-oznaku, istu je moguće mapirati u MARC21 u polje 080, potpolje \$a (broj Univerzalne decimalne klasifikacije) (tablica 8), odnosno u UNIMARC-polje 675, potpolje \$a (UDK – broj) (tablica 8).

ISBN-identifikator sadržan u oznaci „IDValue“ unutar oznake „ProductIdentifier“ moguće je mapirati u MARC21 u polje 020, potpolje \$a (ISBN) (tablica 8), odnosno u UNIMARC-polje 010, potpolje \$a (ISBN – broj) (tablica 8).

To su samo primjeri tipičnih dodatnih metapodataka, dok u stvarnosti ONIX-zapis može sadržavati i puno veći broj metapodataka koje je moguće mapirati u kodirane podatke formata MARC21 i UNIMARC, ali i ostala polja i potpolja.

Tablica 8. Mapiranje podataka o namjeni, predmetnoj oznaci i ISBN-identifikatoru iz ONIX-a u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<Audience><AudienceCodeValue>	008	100 \$a
<Subject><SubjectCode>	080 \$a	675 \$a
<ProductIdentifier><IDValue>	020 \$a	010 \$a

## 6. Zaključak

Kao što smo mogli vidjeti u prethodnom primjeru, značajan dio metapodataka iz ONIX-a moguće je mapirati i u formate MARC21 i u UNIMARC. U velikom broju slučajeva moguće je pronaći ekvivalent ONIX-oznaka ili atributa u MARC-poljima i potpoljima (tablica 9). Kodovi koji normiraju određene vrijednosti poput jezika ili država često su i u potpunosti usklađeni ili ih je moguće uskladiti bez značajnog napora. Slabost mapiranja ONIX-a u MARC-formate i dalje ostaju normativni zapisi, za koje je potrebno pronaći bolje rješenje. Iako je u teoriji moguće iz niza podataka u ONIX-zapisu automatski pronaći normativne zapise, takav pristup vjerojatno bi rezultirao određenim postotkom pogrešno povezanih zapisa, posebno u slučajevima kada takvih podataka nema dovoljno (npr. autori istog imena i sl.). Upotreba jedinstvenih identifikatora poput ISNI-a ili ORCID-a od obje strane (nakladnik i knjižnica) također nije zagarantirana, iako bi uvelike pomogla harmonizaciji ONIX-a i MARC-a.

Tablica 9. Potpuna tablica mapiranja ONIX-zapisa (slika 3) u MARC21 i UNIMARC

ONIX	MARC21	UNIMARC
<TitleText>	245 \$a	200 \$a
<ContributorRole>	100 \$4	700 \$4
<PersonName>	245 \$c	200 \$f
<PersonNameInverted>	100 \$a	-
<NamesBeforeKey>	-	700 \$b
<KeyNames>	-	700 \$a
<AlternativeName>	Napomena	Napomena
<LanguageRole>01</LanguageRole>	041 \$a	101 \$a
<LanguageRole>02</LanguageRole>	041 \$h	101 \$c
<ContributorRole>B06</ContributorRole>	700 \$4	702 \$4
<PersonName>	245 \$c	200 \$g
<PersonNameInverted>	700 \$a	-
<NamesBeforeKey>	-	702 \$b
<KeyNames>	-	702 \$a
<PublisherName>	260 \$b	210 \$c

ONIX	MARC21	UNIMARC
<CityOfPublication>	260 \$a	210 \$a
<PublishingDate><Date dateformat="05">	260 \$c	210 \$d
<PublishingDate><Date dateformat="05">	008	100 \$a
<Measure><Measurement>	300 \$c	215 \$d
<Measure><MeasureUnitCode>		
<Extent><ExtentValue>	300 \$a	215 \$a
<Extent><ExtentUnit>		
<IllustrationsNote>	300 \$b	215 \$c
„Collection“ → „TitleDetail“ → „TitleElement“ → „TitleText“	760 \$t	225 \$a
<Audience><AudienceCodeValue>	008	100 \$a
<Subject><SubjectCode>	080 \$a	675 \$a
<ProductIdentifier><IDValue>	020 \$a	010 \$a

Implementacijom ONIX-a u poslovanje nakladnika te mogućnošću uvoza, odnosno mapiranja ONIX-zapisa u MARC-zapise značajno bi se poboljšala i ubrzala suradnja nakladnika i knjižnica. Ako polazimo od pretpostavke da nakladnik najbolje poznaje svoje proizvode, tada je logično da ONIX-zapis koji nakladnik „napiše“ sadrži kvalitetne i točne podatke. U tom slučaju knjižnice bi od nakladnika dobivale gotove podatke, koje bi zatim mogle samo neznajčajno izmijeniti da zadovolje potrebe kataloga. Također, knjižničari bi time uštedjeli dosta vremena za katalogizaciju. Još jedna potencijalna prednost takva okruženja jest i mogućnost uvoza veće količine zapisa, što bi se moglo automatizirati ili barem poluautomatizirati, primjerice ukoliko knjižnica u jednom trenutku nabavlja veći broj knjiga od istog nakladnika.

Potencijalne zapreke takva okruženja jesu spremnost i volja proizvođača softvera kojim raspolaže nakladnik da pruže podršku za ONIX, bilo kao pozadinski format baze podataka ili samo kao format za razmjenu zapisa. Također, zapreka može biti i nespremnost knjižnica ili knjižničnih sustava za preuzimanje, odnosno uvoz ili mapiranje ONIX-zapisa u knjižnični katalog u MARC-formatu.

Kongresna knjižnica primjerice već koristi ONIX-zapise kako bi obogatila MARC-zapise dobivene kroz CIP-program.<sup>41</sup> U Hrvatskoj Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu pruža mogućnost unošenja detaljnih podataka o knjizi preko mrežnog obrasca za izradu CIP-zapisa. U planu je i razvoj mogućnosti automatizacije prijenosa podataka dobivenih kroz mrežni obrazac za izradu CIP-zapisa direktno u bibliografsku bazu podataka Knjižnice.<sup>42</sup> Time se postavlja osnova i za scenarij kao u Kongresnoj knjižnici: obogaćivanje MARC-zapisa podacima iz ONIX-zapisa dobivenih od nakladnika.

## LITERATURA

- 246 - Varying form of title (R). [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/bd246.html>.
- About EDItEUR. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/2/About/#Intro>.
- An introduction to ONIX for books. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.bic.org.uk/files/pdfs/090721%20intro%20to%20onix%20rev.pdf>.
- Bell, G. ONIX 3.0 raises standard for ebook metadata. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.bookbusinessmag.com/article/publishers-switch-from-onix-21-onix-30/all/>.
- Cho, J. Plans to improve the quality of book metadata through mutual enhancement of ONIX and KORMARC. // *The Electronic Library* 31, 3(2013), 345–358. DOI: <https://doi.org/10.1108/EL-07-2011-0111>.
- Debus-López, K.; D. Williamson; C. Saccucci; C. Williams. Bringing publisher metadata directly to the library. // *Library Resources & Technical Services* 56, 4(2012), 266–279. DOI: <http://dx.doi.org/10.5860/lrts.56n4.266>.
- Galvão, R.M.; M.I. Cordeiro. UNIMARC: understanding the past to envision future. // *IFLA World Library and Information Congress : 78th IFLA General Conference and Assembly [11-17 August 2012, Helsinki, Finland]*. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/past-wlic/2012/92-galvao-en.pdf>.

---

<sup>41</sup> Usp. Debus-López, K.; D. Williamson; C. Saccucci; C. Williams. Bringing publisher metadata directly to the library. // *Library Resources & Technical Services* 56, 4(2012), 266–279. DOI: <http://dx.doi.org/10.5860/lrts.56n4.266>.

<sup>42</sup> Usp. Machala, L. Novi pristup nakladnicima pri izradi predpublikacijskih zapisa CIP. // *Knjižnice: kamo i kako dalje? : knjižnične zbirke i usluge : knjižnice i istraživački podatci : pozicioniranje knjižnica i knjižničara : zbornik radova / 14. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, [Lovran, 13.–16. svibnja 2015.] / uredile Dina Mašina i Kristina Kalanj. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str. 68.*

- Godby, C.J. A Crosswalk from ONIX version 3.0 for books to MARC 21. Dublin, Ohio: OCLC Research, 2012. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.oclc.org/content/dam/research/publications/library/2012/2012-04.pdf>.
- Godby, C. J. Mapping ONIX to MARC. Dublin, Ohio: OCLC Research, 2010. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.oclc.org/content/dam/research/publications/library/2010/2010-14.pdf>.
- Golub, K; S. Jelušić; S. Radovanlija-Mileusnić; D. Pavelić. Mogućnosti primjene zapisa Dublin Core, ONIX i UNIMARC u mrežnim knjižarama u Hrvatskoj. // 6. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji, [Rovinj, 20. do 22. studenoga 2002.] : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://koraljka.info/publ/2003AKM.pdf>.
- Kirasić, D. XML tehnologija i primjena u sustavima procesne informatike. // Proceedings of the 28th International Convention MIPRO 2005. / Josip Kljaić ; Neven Baranović(ur.). Rijeka: Croatian Society for Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics - MIPRO, 2005. Str. 79–88. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://www.ieee.hr/\\_download/repository/mipro\\_xml\\_tekst.pdf](http://www.ieee.hr/_download/repository/mipro_xml_tekst.pdf).
- License to use EDItEUR's standards. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/files/about/EDItEUR%20IPR%20licence%20v07%20-%2030-11-11%20-%20LKS%20Amends%20III%20-%20MC.pdf>.
- MARC 21 specifications for record structure, character sets, and exchange media. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/specifications/specrestruc.html>.
- MARC21 format for bibliographic data. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/>.
- Machala, L. Novi pristup nakladnicima pri izradi predpublikacijskih zapisa CIP. // Knjižnice: kamo i kako dalje? : knjižnične zbirke i usluge : knjižnice i istraživački podatci : pozicioniranje knjižnica i knjižničara : zbornik radova / 14. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, [Lovran, 13.–16. svibnja 2015.] / uredile Dina Mašina i Kristina Kalanj. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str. 58–71.
- Medeiros, N. Metadata for e-commerce: the ONIX international standard. // OCLC Systems & Services: International Digital Library Perspectives 17, 3(2001), 114–116. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/EUM0000000005816>.
- Needleman, M.H. ONIX (Online Information Exchange). // Serials Review 27, 3–4(2001), 102–104. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00987913.2001.10764686?scroll=top&needAccess=true>.
- ONIX. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/8/ONIX/>.
- ONIX code lists. 36(January 2017). [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://home.bic-media.com/onix\\_info/2-1-4/codelists/onix-codelist-15.htm](http://home.bic-media.com/onix_info/2-1-4/codelists/onix-codelist-15.htm).

- ONIX for books: implementation and best practice guide. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://www.hanmoto.com/pub/onix/ONIX\\_for\\_Books\\_Global\\_Best\\_Practice\\_3.0.2.html](http://www.hanmoto.com/pub/onix/ONIX_for_Books_Global_Best_Practice_3.0.2.html).
- ONIX for books: product information message: how to send product information updates in ONIX 3. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: [http://www.editeur.org/files/ONIX%203/ONIX\\_Books\\_Block\\_Updates\\_3.0.pdf](http://www.editeur.org/files/ONIX%203/ONIX_Books_Block_Updates_3.0.pdf).
- ONIX for books: release 3.0 downloads. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/93/Release-3.0-Downloads/>.
- ONIX mappings to MARC. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://web.archive.org/web/20010628081529/http://www.editeur.org/onixmarc.html>.
- ONIX overview. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <http://www.editeur.org/83/Overview/>.
- ONIX to MARC 21 mapping. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/onix2marc.html>.
- Seikel, M.; T. Steele. How MARC has changed: the history of the format and its forthcoming relationship to RDA. // *Technical Services Quarterly* 23, 3(2011), 322–334. DOI: <https://doi.org/10.1080/07317131.2011.574519>.
- Start-tags, end-tags, and empty-element tags. [citirano: 2018-05-14]. Dostupno na: <https://www.w3.org/TR/2006/REC-xml11-20060816/#sec-starttags>.
- The ONIX Odyssey. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://web.archive.org/web/20060315205057/http://www.publishingtrends.com/copy/0210/0210onix.html>.
- Thompson, C. How to use and read ONIX book files: getting the most out of your metadata. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://storyfit.com/blog/onix-metadata-how-to/>.
- UNIMARC : skraćeni bibliografski format. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
- Wrigley, A. We need your input: ORCID in book workflows, 2016. [citirano: 2018-03-31]. Dostupno na: <https://orcid.org/blog/2016/07/29/we-need-your-input-orcid-book-workflows>.